

ԾԻԾԵՈՆԱԿԱՐԵՐՈՒ

«Ճաշապարհորդական պատկերներ» անտիպ շարադրութիւնից

Գալով Երևան, բարեկամներիցս մէկը հրաւիրեց ինձ քէֆ անելու Ջանգուի ձորում, Խոր-աղբիւրի մօտ, որի անունը թուրքերը յեղաշրջելով դրել են Խորումբուլաղ, ինչպէս և Արագած լեռան անունը փոխելով, նրան անուանում են Ալագածոզ:

Հրաւերքի օրը, բարեկամիս հետ գնալով, պէտք է բարձրանայինք Կոնդ ասուած քաղաքամասը և յետոյ իջնէինք Ջանգուի ձորը: Մենք գնում էինք այգիների միջով և որքան իջնում էինք այնքան էլ բնութիւնը գեղեցկանում էր, այնքան աւելի մեծ քաղցրութեամբ էին կարկաչում վտակները: Երբեմն այս ու այն տեղ վտակները քարերի ու մացառների տակից անցնելով, կարծես թէ կամենում էին գողտուկ նայել մեր վրայ և վերջապէս վստահ դուրս էին ցատկում: Այդտեղ երևում էր ջրի սովորական ոյժը. մի ջրակոյտ վստահութեամբ և կարկաչասահ առաջ ընկնելով, առնում էր իր սկիզբը և յանկարծակի յամառութեամբ տանում էր իր ետեւից միւսներին: Աղբիւրների մի բազմութիւն, արագութեամբ հոսելով, ձգտում էր միանալ միւսների հետ, կազմում էր ուժեղ վտակ, որ զանազան տեղերում անհամար ջրվէժներ կազմելով ու զարմանալի գեղեցկութեամբ կանաչների մէջ ուղրուելով, կարկաչում էր դէպի ներքև—Ջանգուն: Գեղեցիկ Ջանգուն է, որ հոսում է իր ձորով, տանում է իր ջրերն Արարատեան դաշտի շինականներին լիացնելու: Նրա ափերից հետզհետէ բարձրանում են լեռներ, որոնց ստորոտները միայն պատած են այգիներով ու մրգատու ծառերով: Աննկարագրելի գեղեցկութեամբ և զուարթութեամբ գահավիժում է Ջանգուն դէպի ներքև ու անցնում է իր յատակի գեղեցկակազմ ժայռերի վրայով: Ջանազան տեղերում, ժայռերի ճեղքերից պարզ ջուրն աղեղնաձև թափում

է ներքե ու յետոյ մանր քարերի վրայից խշշալով վազում է, որպէս մի սիրուն աշխոյժ աղջիկ: Այո, Զանգուն նման է մի դիցունու, որ անցնում է ժայռերի վրայով դէպի Արարատեան դաշտը և իր սրտառուչ երգով կենդանութիւն է տալիս շրջակայքին: Որքան գեղեցիկ է փայլում նրա սպիտակ ցողազգեստը ստուերատու մացառների մէջ, որքան գեղեցիկ և զովաբեր են նրա կուրծքի արծաթափալ ժապաւէնները: Ինչպէս պայծառ շողշողում, փայլում են օդում նրանից սփռած աղամանդները: Դարևոր թթենիքը նրա ափին կանգնած գողտուկ ժպտալով նայում են այդ ուրախաբեր դիցունու վրայ, իսկ ստուերատու ուռենիքը, լսելով նրա հրապուրիչ երգն, ուրախ շարժում են իրենց գազաթները և երբեմն լի զգացմունքով օրօրում են: Թռչուններն ուրախ սաւառնում են օդում, ափերի ծաղիկներն իրենց բաժակներից մեղմ ջնջում են, միս, յորքան գեղեցիկ ես դու, հրաշալի դիցունի: Բայց այդ գուարթ աղջիկն անուշադիր է ծաղկանց մրմունջին և անդադար ուստոստալով փախչում է դէպի վայր և հասնելով Մայր Արաքսին, գրկում է նրա հետ ընդմիջութիւն:

Մարդ հիմալի զգացմունք է ունենում, երբ բնութիւնն արթնացնում է մեր հոգեկան զգացմունքներն այնպէս, որ ինքը բնութիւնը, բոյսերը, լեռները, կապոյտ երկինքը, վտակների կարկաշիւնը, ծաղկանց բուրմունքը շարժում են մեր երևակայութեան աշխարհը և մարդ ընկնում է երազների թագաւորութեանց մէջ:

Գտնուելով Զանգուի հրաշալիքների ներքոյ, ես համարեա չէի նկատել, որ իջել էինք ձորը և մօտենում էինք Խոր-աղբիւրին: Աղբիւրը գտնւում է գետի ձախ ափին, իսկ աջ ափին բարձրանում է մի լեռնագագաթ, որ անուանւում է Միծեռնակաբերդ: Բնութիւնն այժմ գեղեցկացրել է այդ լեռան միայն ստորոտն այգիներով, բայց աւանդութիւնը սփռել է այդ լեռան գագաթի վրայ իր գեղեցիկ լոյսը: Աւանդութիւնն ասում է, որ կռապաշտական ժամանակներում, այդ ամբողջ լեռնագագաթի վրայ տարածուած էին դիցավայել պարտէզներ, որոնց լանջերն իջնում էին մինչ Զանգուն, որ հնումն անուանւում էր Հրազդան: Գագաթի վրայ գտնւում էր Աստղկաբերդն ուր բարձրանում էր Աստղիկ դիցունու, այդ սիրոյ և գեղեցկութեան աստուածուհու ապարանքը: Այդ բերդն ունէր մի բարձրաբարձր աշտարակ, որի ամենավերին յարկում բնակւում էին ծիծեռնակներն, այն է՝ Աստղիկ դիցունու սուրհանդակները, որոնք տանում էին ընտրեալներին դիցունու սիրոյ

գործը, որպէս հրաւերք Այդ է պատճառը, որ այդ լեռնագագաթը մինչև այժմ էլ յայտնի է որպէս Ծիծեռնակաբերդ:

Պատմում են աւանդօրէն, որ այժմ էլ ամեն առաւօտ Աստղիկը լողանում է Հրադղանում և ով որ բախտ ունի գիտնալ նրա լողանալու ժամը, կարող է տեսնել դիցուհուն առաւօտեան ցօղում, եթէ դիցուհին նրան հաւանած լինի: Այդպիսի գէպքում դիցուհին իր հաւանածին այսպէս է հրաւիրում իր մօտ. ես Աստղիկն եմ, սիրոյ և գեղեցկութեան հայոց դիցուհին, արի՛ վեր, իմ ապարանքը, մենք երջանիկ կը լինենք: Իմ գեղեցիկ քաղովներովս կը սեղմեմ քեզ կրծքիս վրայ, դու հանգստութեան մէջ կերազես հինաւուրց առասպելական հրապուրանքների երջանկութեանց մասին: Ես քեզ կը համբուրեմ, կը սիրեմ. նաժիշտներս կամփոփեն քեզ անմահական բուրմունքով և դու կը մոռանաս բոլոր վշտերդ:

Շատերն ասում են, որ այդ միայն աւանդութիւն է, բայց այդ հաստատողներն արնպիսի մարդիկ են, որոնց Աստղիկը չի յայտնուել: Ես, որ առանձնապէս վայելել եմ ամենագեղեցիկ կանանց շնորհքը, այդ ես աւելի լաւ գիտեմ և մեծ յոյս ունեմ, որ Աստղիկը մի գեղեցիկ առաւօտ կը հրաւիրի ինձ իր ապարանքը, որ սովորական մարդկանց համար այժմ անտեսանելի է և ես հանգիստ կառնեմ նրա գրկում դիւթական բուրմանց մէջ:

ԲՃ. ԼԵՒՈՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑ